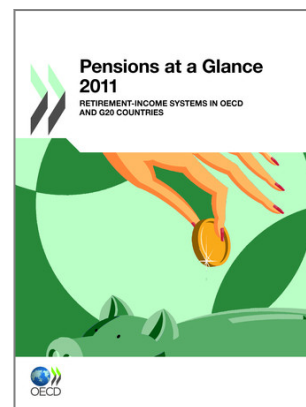

Pensions at a Glance 2011: Retirement-income Systems in OECD and G20 Countries

Summary in Greek

Οι συντάξεις με μια ματιά 2011: Συστήματα συνταξιοδότησης στις χώρες του ΟΟΣΑ και στις χώρες της Ομάδας των 20 (G20)

Περίληψη στα ελληνικά

- Το θέμα της παρούσας τέταρτης έκδοσης της έκθεσης «Οι συντάξεις με μια ματιά» είναι οι συντάξεις, η συνταξιοδότηση και το προσδόκιμο ζωής. Πολλές χώρες έχουν αυξήσει την ηλικία συνταξιοδότησης ενόψει της γήρανσης του πληθυσμού και της μεγαλύτερης διάρκειας της ζωής. Ορισμένες έχουν καθιερώσει την αυτόματη σύνδεση των συντάξεων με το προσδόκιμο ζωής. Η βελτίωση των κινήτρων για την παράταση του επαγγελματικού βίου αποτελεί επίσης κοινό στοιχείο των πρόσφατων μεταρρυθμίσεων των συνταξιοδοτικών συστημάτων. Εντούτοις, η διασφάλιση επαρκών θέσεων εργασίας για τους εργαζομένους μεγαλύτερων ηλικιών παραμένει πρόκληση.
- Αυτά τα σημαντικά ζητήματα πολιτικής εξετάζονται ενδελεχώς σε πέντε ειδικά κεφάλαια που αφορούν την ηλικία συνταξιοδότησης, τη συνταξιοδοτική συμπεριφορά, τα κίνητρα συνταξιοδότησης, τη ζήτηση για εργαζομένους μεγαλύτερων ηλικιών και τη σύνδεση των συντάξεων με το προσδόκιμο ζωής.
- Στην παρούσα έκδοση παρατίθενται νεότερα στοιχεία για τα βασικά χαρακτηριστικά των συστημάτων παροχής συντάξεων στις χώρες του ΟΟΣΑ, καθώς και προβολές του συνταξιοδοτικού εισοδήματος των σημερινών εργαζομένων. Επίσης περιλαμβάνεται μία διευρυμένη δέσμη 34 δεικτών που καλύπτει το σχεδιασμό των εθνικών συνταξιοδοτικών συστημάτων, τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα, τα εισοδήματα των ηλικιωμένων, τα οικονομικά των συστημάτων συνταξιοδότησης, το δημογραφικό και το οικονομικό πλαίσιο στο οποίο τα συστήματα αυτά λειτουργούν και τις ιδιωτικές συντάξεις.
- Στην έκδοση αυτή εξετάζονται περισσότερες χώρες από ό,τι στις προηγούμενες εκδόσεις, συμπεριλαμβανομένων τεσσάρων νέων μελών του ΟΟΣΑ (Εσθονία, Ισραήλ, Σλοβενία και Χιλή). Όπου αυτό είναι δυνατό παρέχονται επίσης πληροφορίες για τις άλλες κύριες οικονομίες της Ομάδας των 20: την Αργεντινή, τη Βραζιλία, την Ινδία, την Ινδονησία, την Κίνα, τη Νότια Αφρική, τη Ρωσία και τη Σαουδική Αραβία. Μαζί με τα στοιχεία για τα 27 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ο αριθμός των οικονομιών που καλύπτονται στην έκθεση αυτή ανέρχεται στις 43.

Οι αντιπαραθέσεις για τις συνταξιοδοτικές μεταρρυθμίσεις γενικά – και τις αυξήσεις της ηλικίας συνταξιοδότησης ειδικότερα- δεν έλειψαν στιγμή από τους τίτλους των ειδήσεων από τη δημοσίευση της προηγούμενης έκδοσης της έκθεσης «Οι συντάξεις με μια ματιά» τον Ιούνιο του 2009 και έπειτα. Κρίνεται, ως εκ τούτου, σκόπιμο το θέμα της παρούσας έκδοσης του 2011 να είναι οι συντάξεις, η συνταξιοδότηση και το προσδόκιμο ζωής και οι μεταξύ τους σχέσεις.

Το πρώτο από τα πέντε ειδικά κεφάλαια του Μέρους Ι φέρει τον τίτλο «Συντάξιμη ηλικία και προσδόκιμο ζωής, 1950-2050». Σύμφωνα με το Κεφάλαιο αυτό περίπου οι μισές χώρες του ΟΟΣΑ έχουν ήδη ξεκινήσει να αυξάνουν την ηλικία συνταξιοδότησης ή σχεδιάζουν να το κάνουν στο προσεχές μέλλον. Οι ηλικίες συνταξιοδότησης θα αυξηθούν σε 18 χώρες για τις γυναίκες και σε 14 χώρες για τους άνδρες. Έως το 2050 η μέση συντάξιμη ηλικία στις χώρες του ΟΟΣΑ θα ανέλθει σχεδόν στα 65 έτη και για τα δυο φύλα. Τούτο αντιπροσωπεύει αύξηση της τάξης των 2,5 σχεδόν ετών για τους άνδρες και 4 ετών για τις γυναίκες το 2010.

Το προσδόκιμο ζωής σημείωσε σχεδόν αδιάλειπτη αύξηση κατά το δεύτερο μισό του 20ού αιώνα. Ως αποτέλεσμα αυξήθηκε το χρονικό διάστημα κατά το οποίο τα άτομα βρίσκονται στη σύνταξη. Μεταξύ του 1960 και του 1993 το προσδόκιμο ζωής μετά τις εθνικές ηλικίες συνταξιοδότησης αυξήθηκε από το μέσο όρο των 13,4 ετών στα 16,5 έτη. Για τις γυναίκες η αύξηση της προσδοκώμενης διάρκειας της συντάξιμης ζωής το 1960 ήταν 4,8 έτη και ανήρθε στα 21,6 έτη το 1993. Εν μέρει, τούτο αντικατόπτριζε την τάση προς τη μακροζωία. Όμως ένα τρίτο της επιμήκυνσης αυτής ήταν αποτέλεσμα της μείωσης των ηλικιών συνταξιοδότησης: μεταξύ του 1950 και του 2010 δέκα χώρες του ΟΟΣΑ μείωσαν τα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης για τους άνδρες σε κάποια στιγμή και 13 έκαναν το ίδιο για τις γυναίκες.

Η πλειονότητα των προβλέψεων δείχνει τη συνεχή άνοδο του προσδόκιμου ζωής στο μέλλον. Βάσει των προβολών των Ηνωμένων Εθνών το προσδόκιμο ζωής μετά τις κανονικές ηλικίες συνταξιοδότησης θα αυξηθεί περαιτέρω στα 20,3 έτη για τους άνδρες και στα 24,5 έτη για τις γυναίκες το 2050, και τούτο παρά τις αυξήσεις των ηλικιών συνταξιοδότησης που σχεδιάζονται για το μέλλον. Στην πραγματικότητα, μόνο πέντε χώρες έχουν αυξήσει τις ηλικίες συνταξιοδότησης αρκετά, ώστε να σταθεροποιηθεί η διάρκεια της συντάξιμης ζωής κατά τις επόμενες τέσσερις δεκαετίες τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες, ενώ ακόμα τέσσερις σχεδιάζουν να κάνουν το ίδιο μόνο για τις γυναίκες.

Η ανάλυση αυτή εξετάζει το θέμα μόνο ως προς τις κανονικές ηλικίες συνταξιοδότησης. Όμως η πλειονότητα των ατόμων στην πλειονότητα των χωρών του ΟΟΣΑ βγαίνει στη σύνταξη πριν από την κανονική ηλικία συνταξιοδότησης. Τούτο καταδεικνύεται στο Κεφάλαιο 2 που φέρει τον τίτλο «Τάσεις συνταξιοδότησης και εργασίας σε μεγαλύτερες ηλικίες». Η πραγματική ηλικία στην οποία τα άτομα αποχωρούν από την αγορά εργασίας κατά μέσο όρο μειώθηκε καθ'όλη τη διάρκεια των δεκαετιών του '70 και του '80. Ωστόσο, η μακροπρόθεσμη τάση όσον αφορά την πρόωγη συνταξιοδότηση τερματίστηκε για τους άνδρες στα μέσα της δεκαετίας του '90 και για τις γυναίκες λίγο αργότερα. Παρ'όλα αυτά, κατά την πενταετία 2002-07 η μέση ηλικία αποχώρησης από την αγορά εργασίας στις χώρες του ΟΟΣΑ ήταν 4 με 5 έτη χαμηλότερη σε σχέση με τα τέλη της δεκαετίας του '60, διαμορφούμενη στα 63,5 περίπου έτη για τους άνδρες και στα 62,5 έτη για τις γυναίκες. Για να συμβαδίσουν απλώς με την προβλεπόμενη αύξηση του προσδόκιμου ζωής έως το 2050, οι πραγματικές ηλικίες συνταξιοδότησης θα χρειαστεί να ανέρθουν στα 66,5 περίπου έτη για τους άνδρες και σχεδόν στα 66 έτη για τις γυναίκες. Τούτο είναι μια ένδειξη του μεγέθους της πρόκλησης που αντιμετωπίζουν οι κυβερνήσεις.

Οι πολιτικές που οι κυβερνήσεις μπορούν να ακολουθήσουν για να επιμηκύνουν τον εργατικό βίο είναι αντικείμενο των επόμενων δύο ειδικών κεφαλαίων. Στο πρώτο από αυτά εξετάζεται η «πλευρά της προσφοράς» και παρουσιάζονται πληροφορίες για τα κίνητρα για την εργασία και τη συνταξιοδότηση που παρέχουν τα συστήματα συνταξιοδότησης. Στο δεύτερο εξετάζεται η «πλευρά της ζήτησης» και διερευνώνται οι τρόποι διασφάλισης θέσεων εργασίας για τους εργαζομένους μεγαλύτερων ηλικιών.

Υπάρχουν συντριπτικά στοιχεία που αποδεικνύουν ότι τα χρηματοοικονομικά κίνητρα επηρεάζουν τη συμπεριφορά ως προς τη συνταξιοδότηση. «Τα κίνητρα συνταξιοδότησης», που αναλύονται στο Κεφάλαιο 3, είναι ως εκ τούτου σημαντικά για λόγους οικονομικής αποδοτικότητας. Όμως είναι επίσης σημαντικά για λόγους κοινωνικής δικαιοσύνης. Τα άτομα που εργάζονται περισσότερο και εισφέρουν περισσότερο θα πρέπει να λαμβάνουν υψηλότερες συντάξεις. Εξίσου, όσοι αναγκάζονται να αποχωρήσουν πρόωρα, ίσως χωρίς να ευθύνονται οι ίδιοι, πρέπει να έχουν αποδεκτό επίπεδο διαβίωσης.

Η βελτίωση των κινήτρων συνταξιοδότησης υπήρξε ως εκ τούτου κεντρική πτυχή της πλειονότητας των συνταξιοδοτικών μεταρρυθμίσεων: σχεδόν μισές από τις χώρες του ΟΟΣΑ έχουν αναπτύξει δράση σε αυτόν τον

τομέα. Στις αλλαγές αυτές συμπεριλαμβάνονται η εισαγωγή αυστηρότερων όρων για την πρόωρη συνταξιοδότηση, μεγαλύτερες «ποινές» ως προς τις παροχές για όσους συνταξιοδοτούνται πρόωρα και μεγαλύτερες προσαυξήσεις για όσους βγαίνουν σε σύνταξη μετά την κανονική ηλικία συνταξιοδότησης. Στο Κεφάλαιο 3 καταδεικνύεται ότι οι μεταρρυθμίσεις αυτές ήταν αποτελεσματικές και ότι μόνο σε μερικές χώρες του ΟΟΣΑ τα συνταξιοδοτικά συστήματα εξακολουθούν να ενθαρρύνουν σθεναρά την πρόωρη συνταξιοδότηση. Εντούτοις, υπάρχουν κι άλλοι τρόποι με τους οποίους η πλειονότητα των χωρών θα μπορούσε να βελτιώσει περαιτέρω τα χρηματοοικονομικά κίνητρα των συνταξιοδοτικών συστημάτων. Παρατίθενται εννέα συστάσεις πολιτικής που θα ανταμείβουν εκείνους που παρατείνουν τον επαγγελματικό τους βίο.

Εάν υπάρχουν εμπόδια στην παράταση του επαγγελματικού βίου από την πλευρά της ζήτησης, οι συνταξιοδοτικές μεταρρυθμίσεις που έχουν σχεδιαστεί για να βελτιώσουν τα εργασιακά κίνητρα ίσως να είναι λιγότερο αποτελεσματικές. Στο Κεφάλαιο 4 εξετάζονται οι πολιτικές που στοχεύουν στην «Παροχή βοήθειας στους εργαζομένους μεγαλύτερων ηλικιών για την ανεύρεση και τη διατήρηση θέσεων εργασίας». Σε επίπεδο εργοδοτών, τα εμπόδια έχουν τη μορφή διακρίσεων σε βάρος των ηλικιωμένων, ιδιαίτερα ως προς την ικανότητα των εργαζομένων μεγαλύτερων ηλικιών να προσαρμοστούν στις αλλαγές. Η νομοθεσία κατά των διακρίσεων λόγω ηλικίας και οι εκστρατείες ενημέρωσης του κοινού ήταν συχνά (αλλά όχι πάντα) αποτελεσματικές. Το υψηλό κόστος της πρόσληψης εργαζομένων μεγαλύτερων ηλικιών παραμένει πρόβλημα σε μερικές χώρες. Και μερικές φορές οι εργοδότες χρησιμοποιούν την πρόωρη συνταξιοδότηση ως βολικό μέσο για την προσαρμογή του μεγέθους του προσωπικού τους

Οι ευκαιρίες απασχόλησης για τους ηλικιωμένους εργαζομένους μπορεί επίσης να είναι περιορισμένες. Μερικές φορές οι δεξιότητες τους έχουν απαξιωθεί και τα προγράμματα κατάρτισης συνεχίζουν να στοχεύουν τους νεότερους εργαζομένους. Υπάρχει συχνά η ανάγκη για περισσότερη βοήθεια για την εξεύρεση εργασίας.

Ένα συχνό θέμα στις αντιπαραθέσεις για τις μεγαλύτερες ηλικίες συνταξιοδότησης ήταν ο ισχυρισμός ότι η απασχόληση περισσότερων ηλικιωμένων εργαζομένων μειώνει τις ευκαιρίες για τους νεότερους εργαζομένους. Δεν υπάρχουν στοιχεία που να στηρίζουν την άποψη αυτή. Βέβαια, το ποσοστό απασχόλησης των ατόμων ηλικίας 20-23 ετών είναι στενά και θετικά συνυφασμένο με το ποσοστό απασχόλησης των ατόμων που κοντεύουν τα 60. Σύμφωνα με μία έρευνα στάσεων, όσο περισσότερα είναι τα άτομα που υποστηρίζουν την άποψη αυτή τόσο χαμηλότερο είναι το ποσοστό απασχόλησης των εργαζομένων είτε μεγαλύτερων είτε μικρότερων ηλικιών.

Το Κεφάλαιο 5 επανέρχεται σε ζητήματα που αφορούν τη σύνταξη και το προσδόκιμο ζωής. Περίπου σε μισές από τις χώρες του ΟΟΣΑ τα υποχρεωτικά συστήματα συνταξιοδότησης περιλαμβάνουν μηχανισμούς που συνδέουν αυτόματα τις συντάξεις με τις μεταβολές του προσδόκιμου ζωής. Το γεγονός αυτό αποτελεί κύρια στροφή των πολιτικών για τις συντάξεις.

Πρώτον, πολλές χώρες έχουν εισαγάγει υποχρεωτικά συστήματα καθορισμένων εισφορών ως υποκατάστατα ή ως συμπλήρωμα των δημόσιων συνταξιοδοτικών συστημάτων. Δεύτερον, μερικές έχουν αλλάξει τα διανεμητικά δημόσια συνταξιοδοτικά τους συστήματα οργανώνοντάς τα στη βάση «ενδεικτικών (θεωρητικών) λογαριασμών» (notional accounts). Τρίτον, κάνα δυο έχουν συνδέσει τα επίπεδα των παροχών ή τους όρους θεμελίωσης του συνταξιοδοτικού δικαιώματος με το προσδόκιμο ζωής. Επιπρόσθετα με αυτές τις αλλαγές, σημειώθηκε αξιοσημείωτη μεταστροφή των προαιρετικών ιδιωτικών συνταξιοδοτικών προγραμμάτων από τις καθορισμένες παροχές προς τις καθορισμένες εισφορές.

Οι αλλαγές αυτές έχουν σημαντικές συνέπειες όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο κατανέμεται το κόστος παροχής των συντάξεων καθώς αυξάνει το προσδόκιμο ζωής. Όλο και πιο συχνά, τούτο θα επιβαρύνει ατομικά τους συνταξιούχους υπό τη μορφή χαμηλότερων παροχών. Στο Κεφάλαιο 5 καταδεικνύεται ο βαθμός αβεβαιότητας που εμπεριέχεται στις προβολές για το προσδόκιμο ζωής και αξιολογούνται οι πολιτικές που στοχεύουν στη «Σύνδεση των συντάξεων με το προσδόκιμο ζωής». Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι ενδεχόμενες επιδράσεις στα συνταξιοδοτικά δικαιώματα βραδύτερων ή ταχύτερων επιμηκύνσεων του προσδόκιμου ζωής σε σχέση με την κύρια πρόβλεψη.

Στα πέντε αυτά ειδικά κεφάλαια του Μέρους Ι παρατίθεται και αξιολογείται το πλήρες φάσμα των πολιτικών που οι χώρες του ΟΟΣΑ έχουν υιοθετήσει για να αντιμετωπίσουν την αυξανόμενη πίεση που ασκεί η γήρανση του πληθυσμού στους δημόσιους προϋπολογισμούς. Οι αυξήσεις των ηλικιών συνταξιοδότησης - η πιο ορατή και η πιο ευρέως κατανοητή παράμετρος του συνταξιοδοτικού συστήματος - έτειναν να αποτελούν πρώτη είδηση. Όμως τούτες καταλαμβάνουν μόνο ένα μικρό μέρος στην υπόθεση των συντάξεων, της συνταξιοδότησης και του προσδόκιμου ζωής.

Στο Μέρος II της έκθεσης ενημερώνονται οι «Δείκτες των πολιτικών για τις συντάξεις» που χρησιμοποιήθηκαν στις προηγούμενες τρεις εκδόσεις και παρέχονται 18 επιπλέον δείκτες σε σχέση με την προηγούμενη έκδοση. Ακόμη, όπου αυτό είναι δυνατό, η ανάλυση επεκτείνεται στις χώρες της Ομάδας των 20 που δεν είναι επί του παρόντος μέλη του ΟΟΣΑ: την Αργεντινή, τη Βραζιλία, την Ινδία, την Ινδονησία, την Κίνα, τη Νότια Αφρική, τη Ρωσική Ομοσπονδία και τη Σαουδική Αραβία.

Στην αρχή εξετάζεται ο σχεδιασμός των συστημάτων συνταξιοδότησης χρησιμοποιώντας την ταξινομία για την περιγραφή εξαιρετικά διαφορετικών συστημάτων συνταξιοδότησης (Μέρος II.1). Για να διευκολυνθούν οι συγκρίσεις μεταξύ των χωρών, παρουσιάζονται οι κύριες παράμετροι και κανόνες των εν λόγω συστημάτων.

Οι παράμετροι αυτές και κανόνες χρησιμοποιούνται κατόπιν για να απεικονίσουν τα δικαιώματα συνταξιοδότησης των ανδρών και των γυναικών με διαφορετικά επίπεδα αποδοχών (Μέρος II.2). Μολονότι η πλειονότητα των δεικτών αφορούν τα υποχρεωτικά συστήματα συνταξιοδότησης, αναλύονται επίσης τα προαιρετικά ιδιωτικά συνταξιοδοτικά προγράμματα σε χώρες που αυτά χρησιμοποιούνται ευρέως. Μεγαλύτερη προσοχή δίδεται στη φορολογική μεταχείριση των συντάξεων και των συνταξιούχων, καθώς και στο πώς τούτη επηρεάζει τα βιοτικά επίπεδα κατά τη συνταξιοδότηση σε σχέση με τον εργαζόμενο βίο.

Η ανάλυση των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων είναι στραμμένη στο μέλλον υπό την έννοια ότι εξετάζεται η αξία των παροχών των εργαζομένων που εισέρχονται στην αγορά εργασίας σήμερα. Οι δείκτες στο Μέρος II.3 εξετάζουν την οικονομική θέση των ατόμων που επί του παρόντος βρίσκονται σε ηλικία συνταξιοδότησης: το μέσο εισόδημα, τις πηγές εισοδήματος και τον κίνδυνο φτώχειας.

Έχοντας αναλύσει τη θέση των ατόμων, το Μέρος II.4 πραγματεύεται τα οικονομικά των συνταξιοδοτικών συστημάτων ως σύνολο. Στο σημείο αυτό παρουσιάζονται δεδομένα που αφορούν τις δημόσιες και τις ιδιωτικές δαπάνες για τις συντάξεις, τα ποσοστά εισφορών για τις υποχρεωτικές συντάξεις και τα συνολικά έσοδα από εισφορές στα δημόσια συστήματα συνταξιοδότησης.

Το υπόβαθρο και το πλαίσιο στα οποία λειτουργούν τα συνταξιοδοτικά συστήματα παρουσιάζονται στο Μέρος II. 5. Οι δείκτες αυτοί περιλαμβάνουν δημογραφικά μέτρα –όπως το προσδόκιμο ζωής και η γονιμότητα – και τις μέσες απολαβές. Τέλος, στο Μέρος II.6 παρέχονται πληροφορίες ειδικά για τα αποθεματικά των ταμείων των ιδιωτικών και των δημόσιων συνταξιοδοτικών συστημάτων.

© OECD

Η περίληψη αυτή δεν αποτελεί επίσημη μετάφραση του ΟΟΣΑ.

Η αναπαραγωγή της περίληψης αυτής επιτρέπεται υπό την προϋπόθεση ότι παρατίθεται το δικαίωμα αποκλειστικής εκμετάλλευσης του ΟΟΣΑ, καθώς και ο τίτλος της πρωτότυπης έκδοσης.

Οι Πολύγλωσσες Περίληψεις είναι μεταφρασμένα αποσπάσματα των δημοσιευμάτων του ΟΟΣΑ που εκδόθηκαν αρχικά στην αγγλική και τη γαλλική γλώσσα.

Διατίθενται δωρεάν στο Ηλεκτρονικό Βιβλιοπωλείο του ΟΟΣΑ www.oecd.org/bookshop

Για περισσότερες πληροφορίες επικοινωνήστε με το Τμήμα Δικαιωμάτων και Μεταφράσεων της Διεύθυνσης Δημοσίων Υποθέσεων και Επικοινωνιών του ΟΟΣΑ μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στη διεύθυνση: rights@oecd.org ή μέσω φαξ: +33 (0)1 45 24 99 30.

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal, 75116
Paris, France

Επισκεφτείτε τον ηλεκτρονικό μας κόμβο www.oecd.org/rights/

